

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ
І АДМІНІСТРАЦІЯ:
Львів, Ринок ч. 10, II. пом.
Конто почт. шваб. 143.322.
Адреса для телеграм:
"Діло", Львів.
Гол. Редактор приймає від
11—12 год. передполуднем
Рукописи не звертаються.

ПЕРЕДПЛАТА:
М. сячно в іриво 450 зол.
За границею:
В Америкі і дояр, Франції,
Голландії, Бельгії 20 фр. фр.,
Італії 750 ал., Німеччині 150 ал.,
Швейцарії 2 шв. фр., Чехо-
словаччині 30 ч. к., Румунії 150
лей, Болгарії 750 ал., Австрії
750 ал. — Зміна адреси і зол.

Телеф. Редації: 29-41.
Друкарня 29-26.
В СПРАВІ ОГЛОШЕНЬ
ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІ-
СТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА
20 сот.

ОСІННІ СТУДЕНТСЬКІ ВЕЧЕРНИЦІ в СТАНИСЛАВОВІ

відбудуться дня 8. вересня 1928 о год. 20 веч. в са-
лах Т-ва "Українська Бесіда". (Хто не одержав за-
прошення, буде ласкавий зголоситися при вході)

Драстичний епізод.

Львів, 6 вересня 1928.

В дочерній катедральній церкві в
Самборі, в одній з головних церков
єдиної перемисько-самбірсько-
синавської дієцезії недавно сталася
подія, яка мусить викликати прикрі
почування у кожного українця, що
дорожить церквою як моральною
підмогою, носієм авторитету й ор-
ганізаційною силою.

Недавно відбувалося в самбір-
ській церкві велике свято коронації
чудотворного образу Божої Мате-
рі. На ньому явилися неспрогадані
маси вірних, десятки священників і
перемиський владика о. Посафат
Копиловський. Достоєрчу до умо-
ви свята проповіди вголосив о.
С. Кузьмицький, відомий громад-
ський діяч, парох Волянськ, ру-
дзького повіту. Провідник го-
ворив про значення віри і церкви
та про почитання Богоматері. Він
експонував, що й багато славних лю-
дей, які відколилися були від цер-
кви, описані вертали до неї, як до
єдиного певного й тривкого захисту
та єдиного піл омором Богомате-
рі. Між іншим зазначив він, що й
наш відомий письменник А. Чай-
ковський, якого дехто підозрівав у
симпатіях до євангелічного руху
чи православ'я, поісвив в пере-
миському "Українському Голосі" (ч.
30 з 22 липня ц. р.) статтю "Правос-
лав'я на Покутті", в якій виразно
зазначив своє негативне відношен-
ня до православної й євангелічної
пропаганди та ідентифікував себе
з гр.-кат. церквою. Це становить
нашого популярного письменника,
відомого своїми історичними опові-
даннями й повістями в найширших
народних масах, уважав проповід-
ник найвідповіднішим доказом на
своє твердження.

Та саме в момент, коли проповід-
ник назвав п. А. Чайковського й "У-
країнський Голос", владика вийшов
з ризованим. Різким голосом звер-
нувся він до проповідника зі слова-
ми: "Отче, не говоріть нісенітниць!
Говоріть про чуда Матіїви Бо-
жого!" Провідник, заскочений не-
сподіваною й нечуваною в церкві
інтервенцією владикою, змішався.
"Я зараз докінчу так, що все буде
добре" — зазначив він. "Отче, за-
будьте!" — закричав тоді схвильова-
ний владика. "Нехай господар пер-
ший докінчить проповідь!" — додав
він. Тоді після деякого вагання про-
відник опустив проповідницю, а
примовляв "докінчив" о. крик. Ф.
Рабца.

Можна уявити собі враження о-
ригінального виступу перемиського
владикою серед десятків тисяч вірних,
серед вірного духовенства і влад-
дарів серед громадянства. Загалом
недоумовно й обурення викликав
цей драстичний інцидент проти є-
пископа в супроводі горячої спо-
руваності для о. проповідника,
журба владичної самопоці або що-
найменше атрофії почуття відпові-
дальності.

Тільки уявити собі: Велике релі-
гійне свято, тисячі народу, що прий-
шли помолитися, змішати свої ре-
лігійні почування, десятки священни-

ків, проповідник сповнює свою по-
чесну релігійну функцію, а тут рап-
том при загоді особі, до якої влад-
дика має особисту анимозію, з влад-
ичного престолу лунають нечувані
слова: "Отче, забудьте!"

Не хочемо уживати ядерних
аналогій, але чи не є це публічне
згіршення, чи не є це вибрик, зро-
зумий хіба в XVII ст. підчас бо-
ротьби за владичний престол у Пе-
ремислі між православними й уні-
ятами, але не тепер; чи не є це по-
ведінка зухвалого шляхтича на сво-
ім "дворі", але не виступ владик
у церкві підчас великого свята —
привіт тисяч вірних!

Перед війною в стрийському полі-
ті трапилася була подія, що євше-
ник візав вїтї підчас вечірньої апо-
жити свічки, бо парох уважав його
негідним тримати її. В противному
липаду євшеник заповів, що при-
пинить відправу богослуження. Вїтї
не реагував на візання пароха, а
описав виступи зі судовим обви-
нуванням з приводу т. зв. "Reli-
gionstörung". Пароха засуджено
за це на 7 днів в'язниці. І нічого не
помогли заходи пароха, інтервен-
ції впливового пок. пос. Олесниць-
кого, навіть амесійне прохання
до цисаря. Парох мусів відбутн ка-
ру. А це діялося в селі, в невелич-
кому гурті людей. А щож говорити
про факт, який поділявся в привіт
тисяч народа, факт згіршувачий,
депресіонувачий авторитет високо-
го достойника церковного, факт, я-
кий кидає темну тінь на відносини
між владикою з одного боку, з ду-
ховенством і вірними з другого і
загалом в яркий спосіб освітляє не-
здорові відносини в нашій церкві?
Чим дивним в таких умовах ви-
гадають голоси, які відзнавалися в
Самборі між відпустовими масами,
а які замістовуються в словах:
"Владико, забудьте з престолу!"

Першим почуванням, яке нами за-
володіло після одержання звістки
про драстичний епізод у самбір-
ській церкві, було прикрі почуван-
ня образи і болю. Ми довго вагали-
ся, що з тим інцидентом робити.
Вкінці постановили промовчати йо-
го в надії, що він буде зльокалізо-
ваний. Але в кілька днів після того
почали появлятися в польській пресі
здорадні нотатки під написом:
"Забудьте!" Булаварна жидівсько-
польська і шовіністично-польська
преса почала кепкувати собі з при-
воду цього епізоду, подаючи його
до відома своїх читачів як кабарет-
ову "фатцію". Та ми й далі збері-
гали мовчанку. Аж нікчемиа пере-
даючи канібалістичного "Слово-
Польського", в якій релігійну про-
повідь о. Кузьмицького зіпхнено у
вопичний рів словопольського по-
літиканства, а єп. Копиловського по-
ставлено на сторожі польських по-
літичних інтересів у церкві, — при-
мусила нас перервати мовчанку і
представити самбірський епізод у
правдивому світлі.

"Слово Польське" у своїй нікчем-
ності і безетичній задубованості ви-
ше, що проповідник

"розпочав від атак на державу і євше-
рифікації сепаратистичного УНДО. При-
сутний на богослуженні перемиський є-
пископ Копиловський, саухачи "забуди",
перетворив халашодіт "отримав" на "ей"

те". Здається, що в історії католицької
церкви досить рідко бувало досі, щоб
єпископ у присутності вірних публічно
і так драстично скривав їх духовника...
і т. д."

Розуміється, як можна було пе-
редбачити, даліше зустрічаємо
"доктринерський лібералізм і ди-
тинну польську толеранцію" і від-
ношенні до українців. Через те па-
нує повна розпущеність, бо

"о. єп. Копиловський не може бути
присутній на всіх богослуженнях в ко-
жній церкві, не може теж слухати всіх
"проповідників", доданих за спасення
своїх душ-оачок. А що вони говорять,
коли в церкві нема о. єп. Копиловського?
Чи мають про це повноваж? Чи знають
про не старости, що не лише в Самборі
святий перемиський владика, а й в
протидіях державних політичних вір?
Найвищий час, щоб не лише о. єп. Ко-
пиловський, але перш усього чинники, з
уряду поклали ділякувати на свої ста-
новинах державного інтересу, замкнули
уста всім щипцю сьогодні з вершин без-

карності виступаючи перемиським
примовляв "Забудьте!" — так досі, що
би вони вже більше не відзнавалися збо-
ривати державу і демократизувати мас-
ляни".

Хіба досить!
Перемиський владика вже від дов-
шого часу своєю екстравагантною
особою й оригінальними вчинками
запратує громадську думку. Сми-
телер завершив він свою пладо-
творну діяльність виступом, який
може був би значимим явищем в
касарі, але який є нечуваною пози-
єю і церкві.

Цим своїм безвідповідальним і
провокуючим вірним, духовенство
та релігійні почування і священне
місце виступом, перемиський влад-
ика не лише понизив себе, як у-
країнець, але й як духовника. Тим-
більше як провідного духовника.
До церковної влади належить вже
покласти край цій шляхетській буй-
ності чи хворобавості.

Оптимізм і числа.

(Від власного кореспондента.)

Варшава, 2 вересня 1928.

Пан Бартель є поторийшим опти-
містом. Колись Вітос звик був гово-
рити: "є але, буде ще гірше". Бо
Вітос, як прем'єр, був записиже-
ним песимістом. І кепсько на цьому
вийшов. Може його наслідники рі-
шили сугерувати долю в іншому на-
правку, — досить, що ось шпр. син-
теза усіх виводів пана Бартели така:
"Є добре, буде ще айше". Таке бре-
нить теж з останнього його інтер-
в'ю на тему найбачніших замірів вла-
ди, оголошеного три дні тому у
"Курєрі Поранньому". Торкається
цей оптимізм передусім господар-
ських відносин. "Господарська си-
туация Польщі розвивається систе-
матично й корисно. Це відноситься
до всіх ділянок господарського
життя". Правда, пан Бартель додає,
що "предметом нашої особливої
журби й праці є наш торговельний
бізнес". Але видно, що ця журба не
дуже велика, бо цілу проблему торго-
вельного бізнесу зводить до по-
треби збільшення торговельної
флотії й зацікавлення польського
купецтва експортними możliwo-
стями. Тимчасом саме торговель-
ний бізнес Польщі став болячкою
усього господарського життя Поль-
щі. Він кривить такими грандіозни-
ми числами дефіциту, що вони на-
винні настрити голову уряду всь-
ляко, тільки не на нуту оптимізму.

"Ось перегляд польської держав-
ної торгівлі за перших сім місяців
цього року: У січні сальдо торго-
вельного бізнесу давало мінус
32.29 мільонів, в лютому — 72.555
м. з., в березні — 163.019 м. з., у
квітні — 81.105 м. з., у травні —
94.694 м. з., у червні — 97.549 м. з.,
у липні — 88.000 м. з.; разом —
650.376 м. з. зол. Тому, що рік 1927
дав около 500 мільонів зол. дефі-
диту, маємо вже добре поверх міль-
ярда лютотих дефіциту у поль-
ському закордонному торговельно-
му обороті. Коан так далі піде, при
серйозному щогоричному зрощанні,
до кінця року не багато бракувати-

ме до двох мільярдів. (Статистич-
них виказок за серпень міс. ще не
маємо).

Очевидно, що Польща, яка не
має додому готівки ані з закор-
донних зьокат, ані туристичного
руху, ані транзитних фрахтів, —
пасивне сальдо свого торговельно-
го бізнесу мусить вирівнювати ви-
ключно чи-то видаткуванням запі-
сів валют і депіз Банку Польського,
чи то задовольнянням себе перед за-
кордоном, при чому при вишійшо-
му утрудненні умови для довго-
термінових позичок, платіжні зобов'язан-
ня Польщі перед закордоном
мусять мати короткотерміновий ха-
рактер. Досить, що на 31. грудня
1927 р. запас валют і депіз Банку
Польського рахував 687.5 м. з. зол.,
а на 10. серпня 1928 р. вже лише
495.3 м. з., себто на 192 мільонів зо-
лотих менше. Колиб не зарплат-
ська, пенсійська і шкільська закор-
донні позички, надіряння каси Бан-
ку Польського булоб ще поважніше.
Вираді стабілізаційна позичка га-
рантує стійкість золотого, але зріст
дефіциту в торговельному бізнесі і
спричинений ним дефіцит бізнесу
платінного можуть довести держа-
ву до такої внутрішньої скрути фінан-
сової (уже вині брак готівки
проявляється у зрості приватної
інфляційної емісії до 18—36 проц.),
що сифізовано працює стане арі-
нованування бюджету. Із захитан-
ням тих трьох чинників господар-
ської рівноваги держави, може ско-
дихнутися тілз переведена недавно
реформа грошової системи Польщі.

Не дивлячись, що на явище дефі-
циту в торговельному бізнесі Поль-
щі звернув увагу т. зв. "фінансовий
додаток польського уряду", від-
поручник американського капіталу,
який дав Польщі стабілізаційну по-
зичку, п. Чарльз Дел. Він призначив
направ, що стабілізаційний план
передбачив торговельний дефіцит,
але застерігся проти перманентно-
го характеру цього останнього.
Стабілізаційна позичка — каже й

Дюї, — дала досить запасів золота і чужої валюти, щоб вийняв час перетримати відомості торговельний бізнес в помірколаному обсязі, але річ дуже важливо як мога скоротити цей період". І подає лік: розвиток продукції природних багатств та хліборобства. Американський філософ гостро критикує польську хліборобську господарку, та ще гостріше польський промисел. "Маємо в Польщі всі чинники квітучого промислу, крім потрібної організації". Цю тезу докладає він цілою низкою чисел про польський импорт і експорт, беручи головні приклади з промислу білошкірницького та текстильного. З цих чисел доводиться, що Польща, країна багата на золото, шкіри, імпортувала в році 1927 сирих шкір на 62 міль. зол. та шкурних півфабрикатів на 90 міль. зол. і спричинила цим 40 відсотків цілого торговельного дефіциту. 37 відсотків дефіциту припало на текстильний промисел, під якого адресою американець висловлює таку початкову увагу: "чималі опадності можна би завести, якщо текстильний промисловці признали би потребу краще розуміти бажання консументів". Можливо, що німці п. Чарльз Дюї вважав би ще більш огірченого тону. Бо в міжчасі ми отримали нові статистичні дані (звіт п. Дюї відноситься до 2-го чвертя річчя п. р.). І так у "Статистичних Відомостях" з дня 20. серпня читаємо, що в липні міс. привезено до Польщі (аграрного краю) споживчих продуктів округло на 66 міль. зол. (а тому на 20 міль. пшениці), та вивезено на 37 міль. Текстильних виробів привезено на 59 міль., вивезено всього на 14 міль.

Звіт п. Ч. Дюї викликав голосний відгук і дискусію у польській пресі. Відомий економіст д-р Фелікс Звайг оголосив нещодавно у краківському "Кур'єру" пламенний поклик до польського громадянства купувати виключно краєвий крам і таким робом стримати повільно чужоземного краму. "Громадська психоза", мовляв, є причиною усього лиха, "психоза чужинцтва", яка з пріорі признає вищість закордонного краму та рідного не хоче. "Роботник" знову знає всю вину на скупих помішників та грабіжницьких промисловців. "Польський промисел у багатьох своїх галузях є лінійний, погано організований, галапас-

ницький, обрахований на легкі грабункові ански коштом експлуатованих, кепсько платних робітників і консументів, жабручий помічч у ряду та митної охорони, неохочий до інвестицій і поширювання внутрішньої консумції". Тимчасом сам промисел у своїй організації "Пішестоянці Господарин" (орган т. ав. "Левітан") лише бідає, признає пасивне сальдо польського торговельного бізнесу явищем тривким і постійним, від якого врятувати можуть хіба — нові довготермінові закордонні позички!...

Якже пропонувані "ремедія" виглядають на ділі? Покинь до патріотизму консумента є старою банальною забавою, згорні обраховану на фяско. Громадянин купує крам собі, а не державі і хоче доброго краму, а не патріотичного. Нехай до польських фабрик не походить із "пенхози", тільки з довіди. Шодо вимоги пожертв з боку помішництва і промисловців, то це "піном дезідерієм", особливо при нинішній господарській політиці уряду, яка йде по лінії бажань Левітану. Шодо до нових довготермінових позичок, то на це, при підвищенні американської дисконтової стопи, нема ніяких вигадів.

Чи в таких умовах оптимізм п. Бартола оправданий? Дуже сумніваюся.

І. Кедрич.

3 побуту в Москві.

Вражіння і замітки.

Ми дістали від проф. д-ра І. Свенціцького, що пробував тепер у Москві в справах вивезеного в часі війни архіву Національного Музею у Львові, обширне письмо з описом його вражень з побуту у теперішній столиці СРСР і Комінтерну. Тому, що недовгата місяць не дозволяє нам друкувати всего написаного, ми дозволимо собі подати з того письма тільки найцікавіші та наймаркантніші витяги.

Перш за все ділимося з нашими читачами інформацією проф. Свенціцького про інцидент з Горьким у справі перекладу творів того останнього на українську мову, про що була мова на сторінках "Діла" у фейлетоні Винниченка, передрукованім з парижських "Українських Вістей". Отже проф. Свенціцький інформує, що М. Горький дійсно відмовив

дозволу на переклад його творів на українську мову, але не тому, немовби він не признавав української мови, а тому, що звернувся до нього з тієї справи не так, як належало. "Колиж вилучено — читаємо дослівно в листі — все як слід, то Горький не тільки дозволяв на переклад, але й просив вибачення за несподівану прикрість".

Цікаві помітки проф. І. Свенціцького про теперішній московський театр і кіно. Він між іншим пише: Зараз нам важко поділитися з читачами помітками з життя Москви, господаря усього Радянського Союзу. Завести новий лад державним декретом — дуже легко: склади декрет, оновити його скрізь до належності, тай готово. Але здійснити зміст декрету, переробити людей на новий лад це вже не хвилина часу, це не формальна сторона чину, це безліч хвилин часу перед безліччю одиниць, серед яких найрізкішими умови мисля і величч інших обставин. І ось — комуністичний принцип Маркса, оживлений методом Леніна, насаджують вже одиницями рік — не тільки всею державною системою правління, але що хвилює найрізкішими засобами друкованого слова, мітингів, клубів, анкет, радіо, кіно, театрів, мистецтва, естради, боротьби з традиційним світоглядом, агітації, самокритики, суду, карі і т. д.

Заміщення нового світогляду вимагає створення нових людей: самовпевнених, рішучих, палких представників цього світогляду. Для прикладу задержимося хвилину на кіно. В цьому мистецтві сторона — одно, але ідейна сторона теж велике одно. З успіхом пройде тільки та лента, що хватає за живі струни сучасної душі, що шарпає атріючі рани безлічного страждання традиційного світогляду. До одчаю трудна мука одирання шкіри рудий давнього з живого серця людини і безмежна внутрішня радість, дискусія всіми красками райдуги, оновлена душа побилика — ось те поле, за чим слідить збірний видієць нового світового кіна (Совкіно) на добрий тиждень екранів.

Те саме діється і в театрі особливо в тому, що близько стоїть до вимог нового світогляду. Театр Мейергольда узяв усіх засобів сценорії, гриму і три, щоб переломити світогляд давнього видця і дати йому основу нового світорозуміння. Діється це і в новій посі "Дашь Ерропу" (Д. Е.) і в Гоголівському "Резіорі" і в Грібодієвському "Горі уму" (Г. Шарі) і карикатурне підкреслення еміцій сторінок дагуглів протисоветської політики та представників доби царсько-

го бюрократизму — а з другого боку радистичне співзвуччя подвійних моментів нового соціального укладу життя, яке те на ті якості сучасної мислі — ось і праця нового театру. На нього реагують, про нього говорять і спорять молоді зі старими... і поступово старі остаточно все більше в сутінках життя.

Новий громадянин Соціального Союзу зійшов паростом. Колишні боялися чужого штика, славнофілєтства, нігілізму і напруги Росії; сьогодні а Союз ані подихом революцій світогляду, ані стогін валених божин і чуття гонимі та митарів нового будівництва. І тут у театрі, кіно, в концертній залі німа не убереш — хто родовитий пан, а хто який тозазік (гомо понус). Колишні боялися панство розв'язати тут свої авторитетні захити доносівної моди, а нові діти не бояться приприти своє тіло до ки в міру повечності. І не можна сказати, щоб гарна сильно засмалена мова нової жінки в легкій сукні була менш принадна від шкватої панчини у французькому теревиткові. Не тільки природна краса тіла малить тут око, — скарби незнанний чар невідомого пана стурпіншого життя змінилої людини. Як було й вчора, нам певізнало, хто і в чому життя — сьогодні теж маловізнає. Але вже завтра вона створить і йому лад нове життя — це дуже важне не тільки тому, що з нею шикється, але для всього СССР'а.

Про музейництво читаємо в листі професора Свенціцького ось що: "Не будемо говорити про повільне число музеїв по ріжним осередкам культурного життя глухої провінції, цікажимо тільки на те, що збачається у столицях. Не вкладає в партіану "ліру" музейних робітників ми бачимо, що їх розуміння потреб музейної справи й уміння залежно автономі музеюв працю ввели музей давньої Росії і стадії переважного збирання і адміністрації у царині систематичного збирання і всебічного аналізу подолання груп пам'яток. Новий візвал італійських дощатих образів XIII—XV в., перестановка по творчості подолання відділів аму хвино-європейського мистецтва XVI—XVII в., поширення французького відділу до XIX в., пребгата збірка єгипетських пам'яток від часів Геродота до теперішнього відділку, пам'ятки візантійської культури — все те дає Британській не тільки новий вигляд, але й значну латину Зимного Дирри. І де колись сажно і чинно проходжувався найвищий достояння держави, сьогодні на легкій поволатуваних стільках засідають тілі скромні робітники, що по тяжкій праці тяжко дре-

ОСНІ ТУРЯНСЬКИЙ.

Жінка й каварня.

(Докінчення.)

VI.

Три чверти на четверту він посадив собі жінку на коліна та продовжує свій стратегічний наступ ось як: — Я думаю, моя люба, що як тепер дуже сердечно тебе попрошу, то ти пустиш мене в четвертій годині на світ божий... — Якже виглядає твоє сердечне прохання?...

Він обняв її обома руками за шия, цілував її та примовляв до неї ніжними любовними словами. Нараз вона серед цілування почала задумано поглядати на нього й обізвалася: — Чи причиною твоїх нинішніх цілувань є твоя любов, чи та твоя каварня?...

— Любов, розуміється. — Мені здається, що каварня... Бачиш?.. Ти ще там не пішов, а вона вже мене бентежить... Ні, я не хочу, щоб ти йшов до каварні. — Алеж серце, якже молот так?.. Невже тобі здається, що каварня — це яка жінка? — Я тобі все казала, що ми обоє маємо бути все в хаті разом і все ходити разом. — Отже ходім разом... — Я не піду. Тут він боляче удушено подражованим голосом: — Не і асюди разом, разом!...

Прошу не забувати, що на світі є місця, в котрі чоловік і жінка мусять ходити окремо...

— Що це значить?.. — Ет, лише змовчати. — Ти гніваєшся?.. — Борони Боже! Навпаки: даю тобі оце четвертий раз доказ на те, як я тебе люблю. Четвертий раз я тебе слухаю й четвертий раз не йду до каварні!...

— Ох, ти мій слухняний хлопчик! — радіє жінка й обіймає його, а він серед її ніжностей питає себе в думці: — Що тепер буде?...

VII.

Три чверти на п'яту. Рішачий їй... Він його розпочинає в ось який спосіб: сідає край стола, ховає голову в руки та вдає, що важка журлива задума його наліла...

Жінка дивується. Відмотує йому руки від голови.

— Що тобі?.. — Бояся майбутності... — Якої майбутності?.. — Здається мені, що над нами зависне щось грізне... — Що таке? — Скажи мені, моя люба, як можна зберегти і степенувати подружню любов? — Гармонією почувань... — Дуже добре. А чи є між нами гармонія? — Е... — Ні, нема... — Чому нема?...

— Бо я тебе все слухаю. — Це тому, що ти мене любиш. — Правда? А тепер я тебе спитаю: чи ти мене слухаєш? Вона мовчить. — А бачиш? Значить, ти мене не любиш... — О, ні! Це неправда! — Ні, це правда... От, наприклад, учора й нині я чотири рази тебе послухав, а ти?.. — Якже мені тебе слухати?.. — Так, як я тебе. Ні, навіть не стільки. Вистане, коли твій послух супроти мене вноситиме п'яту частину мого послуху супроти тебе... — Як це розуміти?..

— Цілком просто: я послухав тебе чотири рази й не пішов чотири рази до каварні... Ти мене послухай раз і пусти мене раз до каварні... Значить, навіть у такім випадку моя любов до тебе буде п'ять разів більша від твоєї любови до мене... Розумієш це, дитино?.. — Мені здається, що любови не можна мірити числами... — Можна, серце. Філософ Пітагор думає, що не тільки основою кохання, але й душею всесвіту є число. Отже: хай перші чотири числа будуть твої, а п'яте моє... Я скромний... Згода? — Згода. — Значить, пускаєш мене до каварні?.. Вона зітхнула: — Що робити? Мушу пустити... Але лиш на годину... Він обняв її підніс і обкрутився з

нею кілька разів по кімнаті, а при виході з мешкання кликнув до неї: — Ти золото, не жінка.

По дорозі до каварні думав: — Подружнє терпеливість і дипломатія — це більша штука від політичної дипломатії. Бо як виглядало би подружжя, колиб його останнім словом, подібно як у політичній дипломатії, були кількасті дротів й отруйні гази? Ну, дякую...

В каварні він кинувся на часопис, як саранча на шмат. Нараз перестав читати, щоб відігнати з душі якийсь немисне почуття й говорити до себе в душі:

— Мені здається, що найважливішою причиною, чому вона не хоче навіть на хвилину пустити мене від себе, є її страх перед самотою. Але ж досі біля неї все була її мати. А що буде, як вибухне війна й відбере мене на довгий час. Тоді не можливостю зі страху перед самотою вінчине й загине в руках першого дивача неспівісного особняка, що вчиниться на обрії її самоти... Для жінки самота може стати джерелом творчості, для жінки — безоднею упадку.

Моя нахабну муку відганяв від себе ось яке питання: — Невже не можливе, щоб на котім подружжі здійснювалися ось ці слова:

— Діти чоловік із радості в житті уявляється: раз, коли жінка, другий раз, як розсається...

